

NAPREJ

Glasiló jugoslovanske socialno demokratične stranke.

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravljalstvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 6, I. nadst. Učiteljska tiskarna.

Naročnina: po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 42.—, za pol leta K 21.—, za četrt leta K 10.50, za mesec K 3.50. Za Nemčijo celo leto K 48, za ostalo tujino in Ameriko K 54.

Inserati: Enostopna peti vrstica 30 v; pogojen prostor K 1.—; razglaš in poslani vrstica po 60 v; večkratne objave po dogovoru primeren popust.

Reklamacije za list so poštne proste.

Posamezna številka 20 vinarjev.

Bulgarski kralj odstopil.

Novi kralj Boris III.

Sofija, 4. oktobra. Kralj Ferdinand se je včeraj odpovedal prestolu. Njegov sin Boris je kot Boris III. nastopil vlado. Ministrski predsednik Malinov je novemu kralju podal demisijsko, katere pa kralj ni sprejel, marveč je Malinova potrdil v poslovanju.

Sofija, 4. oktobra. Predsednik sobranja je na prošnjo Malinova sklical danes sejo sobranja. Ministrski predsednik je v sobranju naznanil odstop kralja Ferdinanda ter je obenem narodno zastopstvo obvestil, da je prestolonaslednik kot Boris III. zasedel prestol. Malinov je prečital kraljevi manifest. Zbornica je novega kralja pozdravila z »Živio«-klici.

Pred mirom?

Z neizmerno radostjo sprejmamo sicer še vedno skeptično naznanila o bližnjem miru. Skeptično, pravimo, ker so nas v teh štirih letih tolikokrat varali diplomati in dogodki v svetovni vojni. Teda, kadar smo se najbolj nadejali, da smo blizu miru, so nas diplomati dogodki navadno razočarali, kakor na primer brestovska in bukreška mirovna pogodba, ki sta znatno zmanjšali možnost miru.

V državnem zboru je rekel sodrug dr. Adler: Ne moremo dalje, zato mora biti konec vojne. In res, položaj se je bistveno izpremenil. Bulgarija sklepa mir, Turčija napravi isto in na zahodnem bojišču se Nemci že par mesecev neprestano umikajo svojemu nasprotniku. Razen dogodkov na bojiščih pa postajajo tudi notranje politične razmere take, da ni več drugega izhoda. Očividno je torej, da centralne države žele mir. V Nemčiji zmaga demokratična misel, odločili so se, da parlamentarizirajo vlado. V Avstriji zahtevajo narodi svobodo svojo samostojnost, ne le Slovani marveč tudi avstrijski Nemci so se končno postavili na stališče svoje državnosti, kar dokazuje, da so se približali načelu o samoodločevanju narodov. Seveda niso tega storili iz nesebičnega prepričanja; k temu so jih nedvomno prisilili dogodki, ki trkajo z železno pestjo na vrata trhle Evrope.

Poročila iz vladnih krogov pravijo, da izide v par dneh cesarsko pismo »Mojim narodom!«, v katerem se obvestijo avstroogrski državljani o mirovni ponudbi, ki jo zopet predloži Avstro-Ogrska in Nemčija sporazumu. Pravijo, da se ponudba poda takoj, ko izvede Nemčija parlamentarizacijo vlade, v popolnoma konkretni obliki na podlagi angleškega odgovora na zadnjo Burianovo noto. Kakšno vsebino ima angleški odgovor še niso povedali. Pač ugibajo listi, da gre za odstop Alzacije in Lorene, odškodnino Belgiji, odstop italijanskih krajev, razveljavitev brestovskega in bukreškega miru, za samostojnost Poljakov in za osvoboditev narodov v Avstriji in na Ogrskem. Centralne države so sprejele baje vsa Wilsonova načela. Dunajska industrija in delavstvo je tudi imelo shod, na katerem so sklenili poslati deputacijo k cesarju, ki naj mu pove, da je takojšen mir nujen, ker sicer nastopi popolna katastrofa.

Ni torej nobenega dvoma več, da se ne bi bližali miru z mrzličnimi koraki, ki jih prej niso mogli pospešiti vsi stvarni in resni opomini, a so jih sedaj dogodki svetovne vojne tako temeljito pospešili, da se zdi državnikom vsake minute škoda, ki bi jo zamudili: V Nemčiji bodo sodelovali v vladi socialni demokrati, ti zaničevani izdajalci domovine, in centum. V najkritičnejšem položaju prevzemajo vodilno mesto v Nemčiji, da državo demokratizirajo ter sklepajo mir s sporazumom, a obenem napravijo konec nemškemu junkerstvu, prave-

mu povzročitelju in podaljševalcu vojne. V Avstriji je govoril profesor Hussarek, razvil je prenovitveni program, ki ni posebno nov, a utegne vendar biti resnejši kakor so bili dosedanj programi avstrijskih vlad. Le Ogrji molče, kakor se to spodobi za viteški narod. Poleg vseh teh dogodkov pa narodi, demokracija narodov razvija svoje sile v zavesti, da je rešitev vojne in politične krize prav blizu. Duševno razpoloženje ni več voljno prenašati razmere, hoče svobodo in svobodno sporazumljenje med narodi.

Spričo vseh navedenih pojavov in bede ljudskih mas pri nas je v interesu, da se napravi konec vojne; če ga ne napravijo državniki, ga pa napravijo razmere po svoji lastni orientaciji; ne državniki, ki so vodili usodo narodov tako nesrečno, marveč zastopniki narodov, zastopniki ljudstev so poklicani, če hočemo doseči trajen mir — mir med narodi, da opravijo to važno delo.

Odstop bulgarskega carja.

Bulgarski car je odstopil in vlado je prevzel njegov sin, prestolonaslednik Boris. Te vesti ni morda razlagati tako, kot da bi bulgarski narod ne bil zadovoljen z dogodki zadnjih dni in da je bulgarski car izvajal iz tega posledice. Nasprotno, bulgarski narod je po večini sam hotel in zahteval mirovne korake bulgarske vlade. Toda sedaj, ko misli narod na obnovo, sedaj ko se bode likvidirala škoda, ki jo je povzročila politika »diplomata na prestolu«, kakor so vedno imenovali Ferdinanda, sedaj se je zbal narodove jeze in se sklenil posvetiti svojemu najljubšemu poklicu: skrbi za svoj živalski park v Sofiji ali za svoj botanični vrt v Branji. Že pred dvema mesecema, ko se je car Ferdinand nenadoma pojavil v Nauheimu, so pisali francoski listi, da je bila njegova bolehalost le politična bolezen. Že tedaj je pripovedovalo francosko časopisje, da preti v Sofiji revolucija in da bo car Ferdinand na korist svojega sina Borisa odstopil, da reši s tem dinastijo in omogoči v Bulgariji drugačno politiko. Zdi se, da se je gospod Ferdinand nad tem premislil in je očividno upal, da si pridobi zaupanje bulgarskega ljudstva, ako s krepkim korakom predrugači svojo dosedanje s krvjo prepojeno politiko.

Ta doba je prišla zanj prepozno in zdi se, da so v trenutku, ko so prišli v Sofijo do spoznanja, da o nasilnem miru ne more biti več nobenega govora, o miru, ki bi edino zadovoljil Ferdinandovo grabežljivost (prisvojitvev Macedonije in velikega dela čisto srbskega ozemlja), že prekoračile stiske in boli bulgarskega naroda svojo mero. In zato zapušča Ferdinand Koburški, ki se je dal 5. oktobra 1908 v Tirnovem po 21letnem vladanju kronati za carja in kralja Bulgarov, sedaj meni nič, tebi nič, prestol in deželo... ter odstopa svojemu 24letnemu sinu bulgarsko pogorišče. Morda ni to ne bo rešilo krize, morda so razmere v Bulgariji danes take, da tudi osebna prememba ne bo mogla rešiti dinastije v Bulgariji.

Pisma iz Prage.

1. oktobra 1918.

Te dni se je vršil v Pragi zbor češkega soc. dem. strokovno organiziranega delavstva. Zbralo se je 360 delegatov in 6 delegatek, ki so tri dni razpravljali o perečih vprašanjih današnjih dni ter negotove bodočnosti. Zborovalcem je Strokovna komisija podala obširno tiskano poročilo, ki pripoveduje o delu organizacij v zadnjih 20 letih; v l. 1912—13 — tedaj pred vojno — so imele Zveze, ki so zastopane v »Strokovnem združenju češkoslovanskem«, 107.265 članov. Vojna je grozovito razdirala in razdrila vrste organiziranih, tako, da so šteje češkoslovanske soc. dem. strokovne zveze konec l.

1917. le 42.728 članov. Danes je to število zraslo na 70.000! — Od dobe ustanovitve pa do konca leta 1917. je imelo Strokovno češkoslovansko združenje dohodkov K 1.169.883.94, dasi je prejemalo od prispevka le po 2 v. — Zboru so predsedovali ss. Jakubka iz Prage, Franc iz Brna, Fiedler iz Dunaja, Frodel iz Prostějova, Kolaříkova iz Hedonina in Janouš iz Plzna. Zborovalce so pozdravili za izvrševalni odbor češkosl. soc. dem. stranke posl. Němec, za Zvezo češkosl. kon. društev ravnatelj Lustig, za mestno občino praško obč. svetnik Nosek. Soglasno so zborovalci odobrili energično izjavo za mir in proti draginji. Sprejeli so še več resolucij, o katerih bomo pozneje poročali. Glavna naloga zbora pa je bila rešitev finančnega in organizacijskega vprašanja. Tudi glede združenja vsega strokovno - organiziranega delavstva češkega so se določile smernice. Referati in debata so bile na precej visokem nivoju in so dostojno reprezentirali razredno organizirano češko delavstvo.

Čez mesec dnij se bo vršil strankin zbor češkoslov. soc. demokracije v Pragi. Zanimiv je članek, ki ga je v Akademiji priobčil šefredakter »Pravo Lidu« sodr. Josip Stivin. Med drugim pravi: »Ako naj letošnji strankin zbor izpolni svojo nalogo, morajo biti delegati prepričani da stranka najbolj potrebuje notranje edinstvo. Ako naj bomo v bodoče zmožni katerekoli akcije in ako naj nadaljujemo s poskusi za utvoritev enotne češke socialistične stranke, moramo biti med seboj edini in se podrežati vsi demokratičnemu načelu večine. To ne pomeni da bi bila nedovoljena ali zamočena kritika v stranki sami oz. v njenem tisku. Tej dovolimo vso svobodo. Ali kakor hitro se stranka postavi po skupnem dogovoru na določeno črto, tedaj pak je treba postopati enotno, kdor nima volje podrediti se, naj saj ne napada stranke v veselje naših neprijateljev. Vemo vsi, da je v današnjem virvaru svetovnih dogodkov včasih zelo težko celo med dobrimi socialisti najti skupno torišče, ali zato ni treba buditi v naših vrstah nejasnosti in ustvarjati razmer, v kakršnih živi naša stranka poslednja leta.« Stivin tu misli na Habermana, ki sprejemlje častna meščanstva in občanstva od občin, kjer delavci nimajo nobenih pravic — misli na Modračka, ki v svojem listu »Soc. Listy« le razdira enotno stranko z svojimi socialističnimi konfuzijami itd. Stivin piše dalje:

Današnje življenje v stranki najbolj karakterizuje to-le: V Rusiji bojuje desetisoč Čehoslovakov proti komunistični diktaturi s pomočjo ententnih držav. To dejstvo je za zgodovino našega naroda, ne le vojaško, ampak i politično večje važnosti nego skupaj vsi husitski boji v petnajstem stoletju. V naši stranki se o tem ne govori, ne razpravlja, niti v najmanjšem krogu ne, stranka ni še zavzela svojega stališča napram boljševiski revolucijski metodi niti napram protekciji Čehoslovakov... V stranki se miselno premalo dela. Stranka je v stagnaciji — ne, da bi se posamezniki ne pečali s vprašanji dobe, ali je naravnost videti, da ni volje, da se napravi enotni nazor stranke na svetovne dogodke sedanjih časov. Konstatiram — pravi Stivin — s težkim srcem to stanje. Mogoče ga nikdo v stranki tako bridko ne občuti kot dnevni novinar, ki si je svest, da za njegove izjave nosi odgovornost stranka. Želel bi, da bi pred strankinim zborom ta občutek čutili vsi sodruzi, ki poznajo našo odgovornost pred češkim delavstvom in pred proletariatom celega sveta. Zdi pa se mi, da se v tem oziru nič ne napravi. Danes se glavno pečajo sodruzi s tem, kdo naj je izvoljen za delegata na strankin zbor in kako naj ta odloči o vprašanju zedinjenja čeških socialističnih strank. Povsod je tiho kot na pokopališču... Navadili smo se prepuščati važne rešitve kompetenci Češkega svaza ali Narodnega odbora, pa saj smo z njim skupaj v družbi... saj smo ene misli in krvi...

Stivin zaključuje: Ugodno nam je v toplem objektivu sloge s češkim meščanstvom. Kjer smo hoteli biti poglavarji v domačiji, tam smo ubogo nebogljivo dete...

Zanimivo je to in poučno obenem. Vendar upati je, da bo odslej drugače. Češki centralisti so že sklenili, da vstopijo v Socialistični Svet; pošljejo tja svoje najboljše zastopnike, ki bodo s svojim marksističnim stališčem krepko delovali na to, da ostane češko delavstvo zvesto razredni borbi proletariata.

Pa o tem prihodnjič!

H.

Vojna poročila.

V Albaniji se umikanje nadaljuje.

Dunaj, 4. oktobra. V Albaniji se umikanje naše bojne fronte nadaljuje po načrtu. Dne 2. oktobra je približno trideset enot sovražnih pomorskih bojnih sil in večje število sovražnih letalcev dve uri bombardiralo mesto in pristanišče Drač. Stvarna škoda je neznatna. Poskus sovražnika vdreti v pristanišče, se je ob obrambi naših pomorskih sil in obsežnih baterij ponesrečil. Ena sovražna torpedovka se je potopila. — V Judikarijih se je sovražni naskok na naše pozicije izjalovil v obrambnem ognju posadke.

Strašni boji na zapadni fronti.

Berlin, 4. oktobra. (Uradno.) Armadna skupina kraljeviča Ruprechta: Na Flanderskem se je vnela nova velika bitka. Sovražnik je z močnimi silami napadel Hoogdele in Rousselaere. Ob obeh straneh ceste Staden-Rousselaere je vdrl v naše črte. Bavarske in renske čete so ga s krepkim protisunkom vrgle zopet nazaj in ugrabile pri tem okrog 100 ujetnikov. Pred Cambraijem nič novega. Delni napadi južno Aubencheula in pri Provillieu.

Armadna skupina generala Boehna: Na široki fronti Le Chateletom in severno St. Quentina so Angleži ponovno začeli z enotnim prebijalnim poskusom. Pri prvem naskoku se je posrečilo nasprotniku, vzeti Le Chatelet, izvesti sunek do Beaufeuvoira in Montbrehain in vdreti v Sequehart. Na obeh straneh Le Chateleta smo vrgli sovražnika zopet nazaj in preko njegovih izhodnih postojank. Beaufeuvoir je bil zopet zavzet, v obširnem napadu saških, renskih in lorenskih bataljonov pa smo zopet dobili Montbrehain. Sequehart je ostal po menjajočem se boju v rokah sovražnika. Zvečer so sledili močnemu ognju južno St. Quentina luti sovražni napadi, ki so se zrušili pred našimi črtami.

Armadna skupina nemškega cesarjeviča: Na slemenu in v pobočjih Chemin des Dames so tudi včeraj trajali silni boji prednjih čet. Močan napad Italijanov je bil zavržen. Na novi fronti Aisne in kanala severozahodno Reimsa stojimo povsod v bojnem stiku s sovražnikom. V Champagni so napadali Francozi z deloma svežimi francoskimi in ameriškimi divizijami na široki fronti med Suippesa in Aisno. Ob pričetku bitke vzhodno Suippesa pri Ste. Marie a Py bojujoči se westfalski in lovski polki so odbili tudi včeraj vse napade sovražnika in ugrabili pri tem nad 100 ujetnikov. Severno Somme Py se je posrečilo sovražniku ustaliti se na gorovju med St. Etienneom in Somme Py na Blanc Mont in višini Medsah. V proti napadu smo vrgli sovražnika nazaj preko višin. Na fronti med Orfeuillom in Aisno so se izjalovili napadi sovražnika pred našimi črtami. Južno Lirya in jugozapadno Monthoisa je prišlo pri tem do posebno srditih bojev. Gardni in pomorjanski, porenjski in bavarski polki so tu sovražnika popolnoma odbili. Challerange smo nasprotniku zopet iztrgali. Tudi zvečer obnovljeni napadi niso uspeli. Silni delni napadi sovražnika med Aisno in Argonskim gozdom so bili zavrženi.

Včeraj smo sestrelili 35 sovražnih letal in 7 priklenjenih balonov.

Italijanska ofenziva odložena.

Lugano, 4. oktobra. »Corriere della sera« poroča, da se je morala italijanska ofenziva zaradi velikih snežnih zametov v benečanskem gorovju odložiti.

Politični pregled.

= **Resolucija nemških avstrijskih socialnih demokratov**, ki so jo stavili na zborovanju nemških strank v četrtek na Dunaju, je napravila v nemških krogih ugoden vtisk. V sedanjem političnem položaju je bil ta korak nemške bratske stranke primeren in potreben, ker se je z njo bistveno spremenila orientacija nemških strank. Nemci doslej niso priznavali samoodločevanja narodov. S to resolucijo pa so bistveno in času primerno spremenili svoje stališče, kar znači znaten napredek v razvoju političnih razmer. Resolucija se glasi: »Zastopniki nemškega delavstva v Avstriji priznavajo pravico samoodločbe slovanskih in romanskih narodov Avstrije ter zahtevajo isto pravico tudi za nemški narod v Avstriji. Priznavamo pravico slovanskih narodov, da ustanove lastne narodne države, brezpogojno in za vselej pa hočemo odkloniti podvrženje nemških pokrajin pod te narodne države. Zahtevamo, da se združijo vse nemške pokrajine Avstrije v nemško avstrijsko državo, ki naj uredi svoje razmerje napram drugim narodom Avstrije in napram Nemčiji po svojih lastnih potrebah. Pripravljeni smo pogajati se z zastopniki češkega in jugoslovanskega naroda na tej podlagi o preustrojitvi Avstrije v federacijo svobodnih narodnih združenj. Če odklonijo zastopniki slovanskih narodov ta pogajanja, izjavljamo, da se bo nemški narod v Avstriji z vsemi sredstvi branil proti temu, da bi se njegova državnopravna pozicija ali državnopravna pozicija kakega njegovega dela pre-

ko njegove glave potom državne oblasti ali z mečem kakega tujega zavojevalca določila. Vsakemu takemu poskusu nasproti pa zahteva nemški narod v Avstriji svojo neomejeno pravico samoodločbe in jo bo branil z vsemi sredstvi.«

= **Delavstvo za mir**. Z Dunaja se dne 3. oktobra poroča: Avstrijski industrialci so v zvezi z delavstvom uprizorili skupno akcijo v dosego miru. Jutri ob desetih se zbera v parlamentu zastopniki podjetij in delavstva k posvetoivanju. Popoldne se posvetoovanje nadaljuje. Namerava se izvoliti deputacijo, ki naj prosi za avdijenco pri cesarju. Zahteva se takojšen sklep miru, da se izognemo popolni katastrofi.

= **Socialno demokratični predlogi v državnem zboru**. Nemški socialno demokratični poslanci so v torkovi seji državnega zbora vložili poleg mirovnega predloga še večje število predlogov in vprašanj, med drugimi predloge glede živilske preskrbe, povišanje pristojbine za moštvo, negovanje komandiranih rudarjev, avstroogrskih in ruskih vojnihi vjetnikov in civilnih internirancev, dalje radi razstrelilne nesreče v Wöllersdorfu, radi protipravnega zasledovanja ruskih državljanskih podanikov glede januarskega štrajka, radi zapretja in odpeljave štrajkujočih železničarjev v Ukrajini, radi vojnihi škod pri šolskih poslopih in šolske mladine, radi zapretja in vojaške odpeljave nekega šestnajstletnega dekleta zastran pobega, potem v zadevi s premogom itd. Socialno demokratični poslanci so vložili predlog, tičoč se preskrbe z moko, krompirjem in mesom. V tem predlogu se vlada pozivlja, da stopi v dogovor z ogrsko vlado in z zavezniki in omogoči, da se preskrba z moko in kruhom v Avstriji zenači s temi deželami, da se zagotovi enakomerna preskrba do konca gospodarskega leta 1918/19; dalje, da se takoj izda polna količina moke za kuho, da se zniža cena kruhu iz leta 1917/18. in da se dovozi toliko množico krompirja, da bo odpadlo na vsako osebo saj triinpol kilograma krompirja. Odpravijo naj se brezmesni dnevi in od ogrske vlade naj se doseže zvišani kontingent živine za armado in zviša živinska dobava Avstriji.

= **Radi prehrane nameravata odstopiti dunajski župan in nižjeavstrijski namestnik**.

= **Za državne uslužbenke**. V odseku za državne uslužbenke je govoril ministrski predsednik baron Hussarek v zadevi predloge o draginski dokladi. Minister upa, da se bo razmotrivalo to vprašanje izključno s finančnega stališča. Hussarek priznava, da so bili državni uslužbenki po večini lojalni in priznava potrebo podpore. Pravi, da bo treba za izplačilo doklad pol milijarde.

= **Odstop praškega in olomuškega nadškofa**. Češki listi poročajo, da bosta v najkrajšem času odstopila olomuški nadškof kardinal Skrbinsky in praški nadškof grof Huyn. Nadomestila ju bosta češka cerkvena dostojanstvenika.

= **Hrvatski sabor**. Iz Zagreba se poroča, da bo v kratkem sklican hrvatski sabor, katerega zasedanje bo izredne važnosti, večje kakor leta 1868., ko je sabor sklepal ogrsko-hrvatsko pogodbo. — Minister za Hrvatsko, dr. Unkelhäusser, je predvčerajšnjim prispel v Zagreb, kjer se je udeležil seje kluba hrvatsko-srbske koalicije. Dr. Unkelhäusser se je s koalicijo pogajal in stavil pogoje, glede katerih pa je koalicija izjavila, da so nesprejemljivi.

= **Wekerle proti Hussareku**. Iz ogrskega vira se poroča, da se je na zadnjem ministrskem posvetu razpravljalo o vojaškem položaju in o bosenskem vprašanju. Ministrski predsednik dr. Wekerle se je pritoževal zlasti zaradi Hussarekovega govora o Bosni in Hercegovini. Po ministrskem posvetu je bil sprejet vnanji minister grof Burian v dolgi posebni avdijenci.

= **Nemški državni zbor**. V četrtek popoldne se je v Berlinu zopet sestel svet starešin državnega zbora, ki je z ozirom na razvoj političnih in vojaških dogodkov sklenil, naj se plenum državnega zbora sestane že dne 5. septembra ob eni popoldne.

= **Posledice bolgarskega miru**. Londonske »Daily News« izvajajo: Bolgarski mirovni predlog odpira nado na tako dalekosežne možnosti, da se moramo pečati z njim. Tak mir bi imel za nepreklicno posledico propad turške države, postavil bi nas pred možnost, da obnovimo Srbijo, istočasno bi lahko pričeli tudi z ofenzivo na albanskih bojišču. Poleg tega bi tudi rešil entento prevoznih stroškov čez Morje.

= **Romunija sega po orožju**. »Petit Parisien« objavlja razgovor svojega sotrudnika z bivšim romunskim ministrom Take Jonescu, ki je izjavil, da ga bolgarska katastrofa ni presenetila, ker mu je bilo že dolgo znano, da se Bolgari niso hoteli več vojskovati. Ker korakajo

sedaj zvezne armade v Bolgarijo, lahko tudi Romunija zopet seže po orožju.

= **Balfour o zvezi narodov**. V svojem govoru v londonski Goughall je vnanji minister Balfour izjavil: Naši bratje na oni strani atlantskega oceana so imenovali svoj veličastni finančni napor »posojilo za svobodo«. Nastopili so ravno, ko so bili do dobrega spoznali vsa sporna vprašanja in zelo pametno so imenovali veliki finančni trud po zadevi, ki jim je bila pri srcu; bila je to svoboda sveta. A še ena je reč, katera je za srce in vest Amerikanecv tako kakor za srce in vest Angležev, Francozov in Italijanov ali za druge naše zavezniške pomembna: Mi se zavedamo, da bo naša naloga samo napol opravljena, če se nam v tej vojni ne posreči, ne samo dobiti vojno, ampak tudi doseči, da se vojna ne ponovi. Ko je Balfour vneto pritrdil izvajanjem Wilsonovega govora je nadaljeval: Če bodo skušali oživiti mednarodni aparat za osiguranje mira, morajo zemljevid Evrope in sveta tako urediti, da ga ne bo mogla motiti prilika za vojno. Če razmišljajo o sedanjih razmerah v Srednji Evropi, če smatrajo nadvlado Nemčije nad Rusijo, zlasti nad zapadno Rusijo za trajno, če ne pustijo malim narodom vzdolž Vzhodnjega morja nikakih nad, če se branijo popraviti krivico enega stoletja, ki so jo storili Poljski, da je postala dežela sramota za pokolenja, če mislijo podjarmljene narode, ki jih v Avstro-Ogrski že cela pokolenja tepta nemška in madžarska manjšina, pustiti še nadalje v njihovem položaju, če naj postane Balkan zopet pozorišče krvavih vojen med seboj in prilika za vojno drugim državam, če bi Turkom dovolili, da razširijo svojo moč zopet na njim odvzete pokrajine, če more Turčija še za naprej pleniti in moriti, če Italija ne dobi prebivalstva, ki ga hoče res storiti za svobodne Italijane, če bi Grško kakor doslej ogrožala nadvlada osrednjih velesil, če Srbija po vseh strašnih žrtvah ne bo zopet obnovljena, če Francija ne dobi vloge, ki jej gre na zapadu Evrope, če Belgija ne dobi vsega, kar so jej osrednje države roparski iztrgale — če vsemu temu zlu ne bo več mogoče, da se ponovi, bi pač storili več nego samo zvezo narodov. Da pa omogočimo zvezo narodov, je zmaga, popolna zmaga absolutno potrebna. Sanje Nemcev, da bodo mogli s samim podpisom svojega imena pod petico za zvezo narodov pregovoriti svoje sovražnike, češ, izpremenili smo svoje mišljenje, so pogubljiva iluzija. Zdi se, da si Nemčija domišljuje, da je vse, kar je potrebno, le nekaj izprememb v ustavi pruske države in pa podpisanje predlogov Wilsonovih. Te površne izpremembe pa so brez pomena, če ostanejo le za se. Nemčija more postati član zveze narodov samo, če jo bo mednarodni sistem vso na vse strani reformiral. To pa se ne more zgoditi, če se Nemčija ne zaveže, da izpremeni svoj credo; zgodi se le potem, ko bodo njene sanje o svetovni vladi na kosce raztrgane in ko bo uvidela, da ne more biti več tiran, ki posamezne narode, na katere lahko vpliva, uklanja svojim sanjam o svetovni državi.

= **Revizija londonskega pakta**. Angleško časopisje poroča, da se v kratkem izvrši revizija londonskega pakta, v katerem je, kakor znano, priznala ententa Italiji velik del hrvaškega Primorja, Gorico in Trst in celo jadransko obal z Dalmacijo vred. Kakor se iz Londona poroča, je k tem konferencam povabljen tudi predsednik Jugoslovanskega odbora dr. Ante Trumbić.

Dopisi.

Čudne razmere v Idriji. Kakor je zanimiva Idrija po svojem živem srebru, ki se je čez noč nateklo v za vodo podstavljeni škaf, tako zanimive so od tedaj naprej do današnjega časa tudi razmere tam živečega prebivalstva. Lastniki kakor upravitelji rudnika so se menjavali, toda eno je ostalo kakor podedovano tristo let nazaj kakor danes, namreč to, da so hoteli gospodariti nad vsem nadaleč po okolici ne glede na to, je li rudniško ali privatno. Običinsko gospodarstvo se je moralo opravljati v prilog rudniškemu podjetju. Vodovodi na daleč okrog so se priklopili v last rudnika. Gozdovi in pašniki so se odvzeli privatnikom in priklopili gosdnemu domenskemu erarju. Plače delavcem so bile odmerjene v naturalijah. Železniško vprašanje se je zavleklo do danes na željo rudnika, da je ostalo delavstvo s svetom manj v stiku, konservativno, da se ga je lažje izkoriščalo. Z delavstvom se je v 16. in 17. stoletju pa tudi še pozneje ravnilo komedijantsko. Gotove rudniške praznike je imela tuja gospoda zabavo v tem, da je zbirala detulce in njih otroke na takozvana igrišča, kjer

so morali za otročje nagrade plezati na za to postavljene smrekove drogove in tekmovali za malenkostno premijo. Nakupilo se je od hrvaških prašičarjev za par goldinarjev prašiče, ki so se prodajali delavcem na ta način, da ga je moral plačati, potem pa se zanj tepsti kakor otroci za žogo v zabavo gospodi. V delavskem zbirališču so morali delavci korakati še pred malo leti okrog lesenega droga, preden so smeli na delo. Kakor je bilo vse nazadnjaško za vzgojo proletarskega ljudstva na eni strani, je hotela gospoda na drugi strani imeti tudi kulturno zabavo. Sezidati je dala v času vladanja Marije Terezije lepo gledališče, v katero je seveda zašel le redkoma delavec, ker ni imel sredstev in ne zmisla za to. Ko pa se je začelo delavstvo malo zavedati, da tudi samo potrebuje gledališkega razvedrila, so kmalu opustili priredbe v gledališču in pustili poslopje razpasti. Šele na pritisk delavskih organizacij so leta 1911 to poslopje za silo popravili, toda sedaj služi namesto kulturnim, pa aprotivacijskim svrham. Namesto nekdanjih nedolžnih iger z delavskimi masami, nastopili so med delavstvom in rudniškim podjetjem stvarni mezdni in kulturni boji. Delavstvo si je v zadnjih dvajsetih letih jako veliko priborilo, dasi žal tega ne uvideva. S svojim zaslužkom razpolaga samo. Svoboda o prostem času mu je zajamčena, seveda izjema je sedaj v vojni. V času volitev smo odločevali po svoji vesti, dočim so bili časi, ko se je peljalo delavce na volišče pod komadno rudniških veljakov, in so morali delavci oddati glasove, kakor je hotela gospoda. Stari možje še žive, ki so morali vsled izraženega prepričanja pri volitvah zapustiti Idrijo in iskati kruha v Bosni. Take so bile razmere v zgodovini Idrije. Toda tudi danes v gotovih ozirih niso dosti boljše. Kar se je tedaj počenjal od strani rudniške gospode javno, se skuša danes ugotavljati danes zahrbtno, tajno. Županstvo, če ne pleše kakor diktira rudniški predstojnik, se zahrbtno denuncira in razpust je neizogiben. Šole, ako se ne vodijo tako, kakor hoče on, se neubogljive osebe odstranijo, pa je zopet red. Denuncijanti se vzgajajo z boljšimi plačami in službami. Zadnje čase so se pripetile v Idriji čudne afe, ki so bile vse brez podlage, torej sami izrodki denuncijantstva. Leta 1915. je bil denunciran tedanji socialistični župan. Brez dokazov kake krivde in brez poklica na zagovor je bil konfiniran. Malo pozneje denuncirali so realnega profesorja dr. Menceja in po njegovem kolegu, ki je moral svoje ovadbe sramotno preklicati. Sedaj je prišel na vrsto profesor dr. Lončar, katerega pozna cela Kranjska kot miroljubnega moža, kot praktičnega vršitelja svojega poklica in pisatelja pa vsi oni Slovani, ki se zanimajo za kulturo. Tudi on bi bil kmalu postal žrtev rudniškega samodržstva. Spravil se je na slovenskega profesorja dr. Lončarja poleg rudniškega predstojnika Billeka tudi tujec, Nemec, rudniški nadinženir Sedlasek, ki g. dr. Lončarja niti dobro ne pozna, a vendar ga je denunciral. Upamo, da tudi v tem slučaju namen ne bo dosežen. Če pa bi se g. dr. Lončarju zgodila krivica, potem mora nastopiti v njegov prilog vsa slovenska javnost, v prvi vrsti pa idrijsko delavstvo ter pokazati nemčurkim demagogom, da denuncijanti pri nas na Slovenskem nimajo mesta, pa če so tudi c. kr. uradniki.

Iz Idrije. Povišanje kvote moke. Prebivalstvo v Idriji, to je provizijonisti, vdove, sirote ter ostali, ki niso z eraričnim rudnikom v nobeni zvezi, so dobivali doslej samo 4 kg moke za osebo na mesec, brez kruha in drugih dodatkov. Razume se samoobsebi, da so ti ljudje stradali kot morda nikjer v Avstriji ne, ker so povečini vsi brez vsakih pridelkov. Te žalostne razmere je deputacija sodrugi Straus, Moravec in Krivic razložila g. deželnemu predsedniku grofu Attems in deželnovladnemu svetniku Laschanu v Ljubljani, ki sta obljubila, da se bo nerudniškemu prebivalstvu v Idriji pomagalo, kolikor bodo razmere dopuščale. Zato je določena kvota za te ljudi za mesec oktober in upajmo tudi nadalje po kg 4:95 za osebo.

Od kedaj se krščanski socialci zanimajo za delavce? Krščansko socialni organ »Oesterreichische Volkspreste« od 5. sept. poroča o nekem predavanju vodje kršč. socialcev na Dunaju g. Kunschaka, v katerem je opisoval razvoj krščanskega delavskega gibanja. G. Kunschak je dejal doslovno tako-le: »Noben krščansko-socialnih vodij pa ni mislil takrat (to je leta 1885), da bi se ustvarila kaka delavska organizacija. Bili so povsem zaposleni z boji v me-

ščanskem taboru; poleg tega pa niso bili zainteresirani na kake delavski organizaciji zlasti, ker delavstvo takrat ni še imelo nobene volilne pravice, torej tudi ni bilo neposredno nikak politični činitelj. Tedaj: dokler so bili delavci brezpravni, se krščanski socialci niso zanje brigali. Še-le ko so si delavci izbojevali glasovalno pravo, potem pa...

— **Za naš »Naprej!«** Pišejo nam iz železničarskih krogov: Neverjetno je skoro, kako so delavci netečni za svoj tisk. Ko pridem v kraje, kjer živi le manjša skupina delavcev ter jih povprašam, če imajo delavski list »Naprej«, zveni, da sploh malo kdo ve, da list »Naprej« obstoji. Priporočam vsem čitateljem »Napreja« in pa vsem sodrugom, da ne zamude nobene prilike, da ne bi priporočali naš delavski list »Naprej«. Storitni je treba vse, da se »Naprej« udomači v delavskih družinah, v katerih so se dosedaj, ko nismo imeli delavskega dnevnika, vgnjezdili meščanski časopis. V delavsko hišo — **delavski dnevnik, delavski časopis!**

Dnevne vesti.

— **Mestni magistrat razglša**, da mora zaradi splošnega podraženja živil zvišati cene v mestni vojni kuhinji. In sicer bo od 1. oktobra dalje stal obed, sestojč iz juhe in prikuhe z močnato jedjo 97 vin., isto z mesom K 1:50; pečenka ali suho meso 2 K. Večerja bo stala, in sicer: juha in zelenjad s tretjo jedjo K 1:27, isto z nasekljanim mesom K 1:97. — Pa da ne bo kdo mislil, da smo v Ljubljani tako srečni, ne, to se dobi v »sestradanem« Gradcu. »Faširanega« mesa in »melšpajzov« pri nas še ne poznamo več — za nas je dobro zelje, repa in korenje. Nehote se moramo vprašati, kako je to, da smo pri nas povsod tako prezirani — ali smo res taki zločinci? Vse slabše dobivamo, a plačujemo vse dražje kot drugod. Alires ni nobene od pomoči. Ali nam res mislite potegniti kožo z glave? Na Štajerskem se pritožujejo, ker stane kilogram češpelj K 1:40, pri nas pa stane kar K 3:60 — in smo tihi...

— **Cene vina.** Vsled pomanjkanja piva in drugih pijač, stopa precej povpraševanje po vinu v ospredje. Vsled tega narašča cena vinu od dne do dne. Sedaj že prodajajo vino po 12 K, da celo po 14 K liter. — Za novo letino se je pričakovalo splošno, da poseže vlada vmes in napravi neke trdne cene, ali da zapleni letino in jo na kak pameten način izroči prometu. Sklep osrednje presojevalnice cen pa je jasno pokazal: kam gremo. Glasi se: nobenih cen za vino ni določiti, tudi ravnalnih ne! Prosto se naj vrši kupčija z vinom... — Pravzaprav je prav tako; bo vsaj ljudstvo videlo: kaj je prosta kupčija, ko bo vino 16 K do 20 K liter...

— **Nove cene cukra.** V četrtek je izšla naredba urada za ljudsko prehrano, ki nam pove, da se cena cukra poveča, sladkor pa poslabša. Prejemali bomo odslej surovi sladkor, za kateri bo treba že v tovarni plačati K 226:— za 100 kg v vrečah, K 246:— pa za 100 kg v grudi. — Socialni demokrat posl. Seeliger je v seji prehranjevalnega sveta dne 2. oktobra odločno in energično protestiral proti zvišanju cene in proti poslabšanju kakovosti. Že dose-danje cene za boljše blago so bile dovolj visoke! — Hudi in resni časi nastajajo...

— **»Ljudski oder«** v Trstu odloži preureditev društvene knjižnice na poznejši čas. Knjige se izposojujejo zopet ob četrtkih od 6. do 7. in pol in ob nedeljah od 10. do 12.

— **Kakšna disciplina!** Človek bi mislil, da bo vsaj zdaj enkrat red glede cene kruha, ko so ga tako podražili. Kaj še! Dobi se vedno pek, ki mu ni nikdar zadosti. To bo zopet pekarija B. — ljubljanski Tisza — na sv. Petra cesti. Vprašamo: Kako to, da morajo stranke, ki so tam dodeljene, plačevati kruh (obilne porcije) 4 vin. dražje, kakor pa tisti, ki jim ni treba imeti posla v tej komoditetni pekariji? Ako je to ukrep magistrata, zakaj ga ne objavi. Zazdaj toliko. — Srečni odjemalci.

— **Obrtno-nadaljevalne šole v Ljubljani.** Vsled španske bolezni se preloži pričetek pouka na obrtno-nadaljevalnih šolah od jutrišnje nedelje na dan 20. oktobra 1918.

— **Prememba posesti.** Zoisosvo hišo na Bregu, v kateri je prodajalna tovarne čevljev »Peko«, je kupil tovarnar Peter Kozina za 200.000 K.

— **Beljaški župan odstopil.** Iz Beljaka na Koroškem poročajo, da je odstopil ondotni župan Ludovik Assmann, največ zaradi znanih izgredov. Volitev novega župana se vrši danes, v petek.

— **Jubilej tiskarjev v Gradcu.** Zadnjo nedeljo je praznovalo društvo tiskarjev in črko-

livarjev na Štajerskem sedemdesetletnico svojega obstanka.

— **Palico proti navijalcem cen in oderuhom** zaliteva »Neuer Abend«. V predlogu pise, naj se kaznujejo navijalci cen s palico ne glede, če stanujejo v mestu ali na deželi in ne glede na to, kar je kdo. Mogoče pa se le odločijo zanj. Gotovo je to povratek v srednji vek, toda ne živimo že v njem?

— **Sreča v nesreči.** V nedeljo, 22. septembra, je pogorelo gospodarsko poslopje Josipa Kollmanna v Liebenau pri Gradcu. Nastala škoda je velika. Po požaru pa so preiskali pogorišče in zadeli v sobi na železen kovček, ki je bil zakopan. Odprli so ga in našli v njem star srebrni denar in večjo množino Marija Terezijinih tolarjev. Kovček so nesli v neko graško banko ter menjali srebro za papirnat denar. S tem bo pogorelec zidal novo hišo.

— **Smrt poljskega zgodovinarja.** Znameniti poljski zgodovinar in pisatelj Ludvik Kubala je umrl v Levovu v 80. letu svoje starosti.

— **20.000 malih novih stanovanj** nameravajo sezidati v Berlinu. Tudi pri nas bi kaj takega ne škodovalo, dobro bi bilo, da bi se posvetilo temu kočljivemu vprašanju malo več pozornosti, posebno v večjih mestih. Kako pomanjkanje stanovanj da je n. pr. v Ljubljani, beremo vsak dan; če drugod ne, pa v inseratih...

— **Velika umrljivost otrok na Slovaškem.** Po poročilu »Slovenských ľudových novin« je umrljivost otrok na Slovaškem, posebno v požunskem okraju, naravnost grozna. Učitelji pravijo, da ne bo treba tam čez kakih deset let sploh nobenih šol — ker ne bo otrok... Otroci nimajo dovolj hrane, kakor je nimajo tudi njih matere. Otroci umirajo v strašno velikem številu. Nelezljive bolezni, kot šarlah, ošpice, španska bolezen itd. jih uničujejo. Žene rode zelo poredkoma ali pa sploh ne rode... V nekaterih občinah, ki imajo do 4000 prebivalcev, so krstili v minolem letu le 8 do 10 otrok.

— **Ervin Szabo mrtev.** Znanstveni socializem je izgubil enega izmed svojih najboljših zastopnikov. Komaj 41 let star je umrl v Budapešti, Ervin Szabo, eden izmed najbolj znanih in pomembnih, znanstveno delujočih, marxistov na Ogrskem. Že kot visokošolec je poizkušal pridobiti najprej dijake za socializem. Po končanih študijah je bil bibliotekar raznih javnih knjižnic, končno glavne knjižnice v stolnem mestu Budapešti. To ga pa ni oviralo, da ne bi delal za socializem. Pisal je vsa strankina glasila, posebno v »Nepszavo« in tudi v nemške »Volksstimme«. Najbolj je pa koristil socializmu s svojimi znanstvenimi deli. Bil je prvi, ki je predstavljal boje Ogrske za svojo neodvisnost, posebno boj v letu 1848, kot razredni boj. Veliko njegovih del o ogrski zgodovini je izšlo v »Neue Zeit«, in v Grünbergovem »Arhivu za zgodovino socializma«. V zadnjem času se je bavil s problemi vojne; izdal je več brošur o tem, med njimi eno o imperializmu. Boj ogrskih delavcev za enako in splošno volilno pravico je zelo podpiral z znanstvenimi deli, ki so pokazala v svoji celoti potrebo demokratizacije na Ogrskem. To delo je izšlo tudi v francoskem jeziku. Bil je zastopnik materialno-zgodovinskega marxizma in pridobil si je tudi izven Ogrske veliko prijateljev. Vsi ga bomo ohranili v večnem spominu. Slava mu!

Državni zbor.

Dunaj, 4. oktobra.

Državni zbor nadaljuje razpravo o vladni izjavi v zvezi z **mirovnim vprašanjem.**

Posl. Stölzl (nem. nac.) polemizira proti govoru poslanca Staneka. Govornik opozarja na napade poslanca Daszinskega proti armadi in izjavi: Ljubimo svojo sijajno armado, ljubimo svojega nemškega zaveznika, s katerim stojimo zvesto in trdno. Kar se tiče nameravane preustrojitve Avstrije, je vzprejemljiva formula samoodločbe tudi za Nemce, toda tuji oblasti se ne bodo nikdar podvrgli in napačno je meniti, da se bodo dali razcepiti v alpske in sudetske Nemce. V sedanjih resni dobi ostanejo sklenjeni. Nemci spoznavajo, da je prišel trenutek, da zapuste konservativno stališče in se izvedejo socialne zahteve. Vsako socialno gibanje jim je dobrodošlo, le ne anarhistično in boljševiško. Glede mirovnega vprašanja poudarja govornik: Kot prej, so Nemci tudi sedaj pripravljeni, sprejeti mir, ki jim zagotovi neodvisnost, eksistenco in čast.

Posl. Tetmajer (Poljak) izjavi: Celokupni poljski narod svečano protestira proti temu, da se ignorirajo prizadevanja po ustanovitvi popolnoma neodvisne poljske države in da se zavlačuje združitev vseh delov naroda. Stojimo na stališču **združitve vseh delov poljskega naroda in poljskih ozemelj.**

Posl. Spinčič pripomni, da naj se odpošljejo k mirovnim razgovorom, ki jih želi grof Burian, tudi delegati različnih narodov monarhije, da morejo ti zastopati interese narodov. Govornik je omenjal nato o zadnjem Tiszinem potovanju na Hrvaško in v Bosno in izjavi, da nočeta Bosna in Hercegovina ničesar slišati o kaki združitvi. **Nemcev in Madžarov sta že preveč siti in zahtevata združitev vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev v samostojni državi.** Glede izjave ministrskega predsednika pa zagovornik naglašja, da Jugoslovani odločno odklanjajo ponudeno avtonomijo narodov in druge ustavne spremembe, ki se tičejo Jugoslovanov. Tudi besede socialnih demokratov jih ne bodo zapeljale.

Posl. Petrušević utemeljuje predloge svojega kluba glede zadnje mirovne note zunanjega ministra grofa Buriana in avstropoljsko rešitev, pri čemer zavzema odločno stališče proti priklopitvi Vzhodne Galicije Poljakom. Zaradi ravnanja avstroogrške armade v Ukrajini krepko napada c. kr. vlado in vložil celo vrsto pritožb zbog postopanja posadkinih čet v Ukrajini, katerim očita **kolonizacijske tendence.**

Posl. Petrušević izjavi pri razpravi o mirovnem vprašanju, da bo moral prinesiti mir v celi Evropi nov državnoopraven red na podlagi samoodločbe in popolne svobode vsakega naroda. Glede avstropoljske rešitve izjavijo Ukrajinci, da jih ne more siliti nobena sila, naj postanejo podložniki Poljakov. Ako Avstrija ne izvede delitve Galicije, morajo izgubiti Ukrajinci vsako upanje že danes zahtevati svojo pravico po združitvi vseh ukrajinskih ozemelj v samostojni ukrajinski državi.

Domobranski minister v. Czapp opozarja na napade proti armadi s strani poslancev Petruševića in Staneka, kar najodločneje protestira proti takovrstnim napadom in izjavi, da ne more dovoliti takih sumničenj ter tako splošnih napadanj na armado. Pripravljen pa je, uvesti tozadevno preiskavo, ako se mu predlože konkretni podatki teh sumničenj in napadanj.

V današnji seji so govorili v debati o Husarekovem govoru še poslanci Guggenberg, Stanek, Glombinski, Straucher, Isopescu in drugi, nakar je bila lista govornikov izčrpana.

Na predlog posl. sodr. Severja je bilo sklenjeno, da se odkazejo vsi mirovni predlogi posebnemu 27članskemu odseku. Volitve v ta odsek se vrše v eni prihodnjih sej.

Naslednja seja v četrtek. Dnevni red: Politična in prehranjevalna vprašanja.

Shodi.

Shod železničarjev v Ljubljani. Snoči se je vršil v hotelu »Ilirija« jako lepo obiskan in stvaren shod. Predsedoval je shodu sodrug Hartman. O ukrepih in delu odbora od zadnjega zborovanja je poročal sodrug Mozetič. Povedal je, da je rekel polkovnik Wiener, da naj se ga ne nadleguje preveč, kot posredovalec med občinstvom in ministrstvom, ne more iztrasti iz rokava življenjskih potrebščin. Stori, kar more. Dalje je poročal o razvoju prehranjevalnega gibanja sodr. Kopač, ki je naznanil, da je tudi tržaški shod sprejel zahteve, vendar je treba nekoliko potrpljenja, ker je treba napraviti popolno statistiko uslužbencev in rodbinskih članov. Prečital je tudi že dodelano statistiko in naznanil, da so pogajanja že imela deloma uspeh vsaj glede pomnožitve količine mesa in preskrbe s krompirjem. Pogajanja se pa še vrše ter bodo dovedla do večjih uspehov. Končno priporočja, da se voli nekaj članov v tržaški odbor, ki se bo dalje pogajal z namestništvom v Trstu in s finančnim ministrstvom. Shod je izvolil včeraj dva člana v tržaški odbor, nekaj članov se pa še določi. Železničarska solidarnost, ki je v tem gibanju, je vzorna in le naša želja je, da bi železničarji kot zavedni delavci ostali vedno kot enotna falanga v delavskem gibanju.

Umetnost in književnost.

Veliki koncert Pepa Bartona (virtuoz na gosli) in Marije Hellerove-Sadecke (klavirske virtuosinje) se vrši danes zvečer v veliki dvorani hotela »Union« ob pol 8. zvečer. Umetnika sta Pražana. Spored je izbran in jako sentimentalne vsebine.

Iz gledališke pisarne. Opozarjamo na danes zvečer. Igran bo Finžgarjev narodni igrokaz »Divji lovec« za a b o n e m e n t »A«. Pričetek točno ob pol 8. — Jutri v nedeljo, 6. t. m. zvečer se ponovi Zapoljske komedija »Morala gospe Dulske«, in sicer za a b o n e m e n t »B«. »Laterna.« V ponedeljek dne 7. t. m. zvečer bo prvič na našem odru uprizorjena Jirasekova gledališka igra »Laterna«, in sicer izven abonementa. Dejanje te igre se vrši v predmarčni dobi, ko je cvetelo vsepovsod, ka-

kor pri nas, tako tudi na Češkem, tlačanstvo in robota. Srce dejanja je Hanička, ki se bore zanj vsi takratni tipični predstavitelji javnega življenja, in sicer češki mlinar, grajski gospod, povodni mož in pa častitljiva češka lipa, ki jo brani cel češki narod kot simbol svoje svobode in stare pravde. Slog je realističen, vendar bogato prepleten s humorja in ostro satiro polno simboliko. Iz celote pa diše opojna pravljica narodne poezije. Najvažnejše vloge so bile sledeče razporedene: Mlinarja igra g. Nučič, Haničko g. Marjanovič-Markova, knežna g. Mila Šaričeva, oskrbnika g. Povh, Zajička g. Daneš in Braha g. Danilo. Prvikrat nastopita Čeh operni in operetni režiser g. Vladimir Marek v vlogi Mihala in pa poznani domačin g. Valo Bratina kot Ivan. G. Longhenova ima vlogo Klaskove. Režijo vodi g. Nučič.

Zadnje vesti.

Pred novim mirovnim korakom.

Dunaj, 4. oktobra. Med avstro-ogrsko in nemško vlado se vrše pogajanja o načinu, kako naj stavi Avstro-Ogrska in Nemčija svojo mirovno ponudbo. V informiranih krogih se pripisuje največji pomen angleškemu odgovoru na Burianovo noto, ki vsebuje baže konkretne mirovne pogoje. Zatrjuje se, da je kronski svet te pogoje principiarno sprejel. Kronski svet je nadalje sklenil, da cesar v posebnem manifestu naznani narodom mirovno ponudbo, predložno sovražnikom. Ta manifest se pričakuje v najkrajšem času. Kako stališče zavzame ententa, je še nejasno. V premirje najbrže ne bo privolila, dokler ne bo sklenjen vsaj preliminarni mir. Današnji dunajski listi objavljajo oficijozno poročilo o pričakovanem mirovnem koraku, ki ga nameravajo napraviti centralne velesile po medsebojnem dogovoru.

Pred važnimi odločitvami.

Dunaj, 4. oktobra. Minister vnanjih zadev grof Burian je sprejel danes odposlanstvo strank gosposke zbornice, kateremu je podal važna poročila o vnanjepolitičnem položaju. Poročila se tičejo mirovne akcije. Zatrjuje se, da je holandska vlada povabila vse vojskujoče se države na mirovni kongres v Haagu. Vse kaže, da stojimo neposredno pred velikimi odločitvami.

Budimpešta, 4. oktobra. Glasom informacij iz političnih krogov bo izvršen mirovni korak grofa Buriana po dogovoru z Nemčijo in Turčijo že v najbližnjih dneh. Inicijativo je dala baže Nemčija.

Mirovni pogoji entente.

Dunaj, 4. oktobra. O vsebini angleškega odgovora se iz diplomatskih krogov poroča, da zahteva Anglija odstop Alzacije-Lorene Franciji, odstop vzhodne Pruske in Galicije neodvisni poljski državi, teritorialne kompenzacije za Italijo in samoodločbo za Jugoslovane in Čehe. Zatrjuje se, da Anglija ne stoji na stališču razbitja monarhije, pač pa smatra za predpogoj, da se zatirani narodi prostovoljno med seboj pogodijo, kako hočejo v bodoče urediti svoje medsebojne odnose.

Nemška Avstrija in avstrijski Slovani.

Dunaj, 4. oktobra. Skupni korak nemških strank je vzbudil v čeških parlamentarnih krogih veliko pozornost. Jasno je, da so Čehi sedaj postavljeni pred odločitev: ali za zgodovinsko državno pravo ali za narodno državno pravo. V Češkem svazu se vrše posvetovanja, je-li naj se Čehi udeležijo dela v odseku in debate o preureditvi Avstrije. Jugoslovani izjavljajo, da so s Čehi solidarni. Poljaki so mnenja, da se resolucija socialnih demokratov tiče samo Nemcev na eni, Jugoslovanov in Čehov na drugi strani, ne pa tudi Poljakov.

Nemška Avstrija.

Dunaj, 4. oktobra. Zvezni odbor nemških strank se je danes popoldne sestal na posvetovanje o mirovni resoluciji, katero so predlagali nemški socialni demokrati. — Poslanec Tenfel in njegovi ožji somišljeniki so danes sklenili, da izdajo na nemški narod proglas, ki ga pozivlje, da ustvari nemško konstituanto.

Ogrska zahteva personalno unijo.

Budimpešta, 4. oktobra. Izstop Bulgarije iz zveze centralnih držav in dogodki v avstrijskem državnem zboru so provzročili v ogrskih političnih krogih veliko nervoznost. Nastalo je živahno gibanje za popolno ločitev od Avstrije. Na podlagi personalne unije naj se ustvari novo razmerje do Avstrije. Za personalno unijo delujejo tudi osebe, ki so doslej zagovarjale dualizem.

Nova nemška vlada.

Berlin, 4. oktobra. Princ Maks Badenski je bil danes imenovan za državnega kancelerja in za pruskega ministra vnanjih zadev. Novi državni kanceler bo jutri v državnem zboru razvil svoj vladni program. Za državna tajnika brez portfelja sta določena poslanca Scheidemann in Gröber. Državni tajnik za notranje zadeve dr. Wallraf je prosil za odpust; njegov naslednik bo član centra. Na čelo novega državnega delavskega urada, ki se ima ustanoviti in odcepiti od gospodarskega urada, bo stopil drugi predsednik generalne komisije za stro-

kovna društva, državni poslanec Bauer (soc. dem.) imenovan bo tudi več državnih podtajnikov, vzeti iz ljudskega zastopstva. Pogajanja o izbihi osebnosti še niso končana. Prusko trgovinsko ministrstvo bo prevzel mesto odstopajočega ministra dr. Sydowa poslanec Fischbeck (napredna ljudska stranka).

Berlin, 4. oktobra. Jutrišnjega govora novega državnega kancelerja pričakujejo zelo napeto, ker bo govoril o storjenem mirovnem koraku.

Bulgarija in ententa.

Sofija, 4. oktobra. Oficijozno glasilo bulgarske vlade, »Preporec«, objavlja pogoje, pod katerimi je ententa privolila v premirje. Ti pogoji so: Bulgarija opusti vse ozemlje, ki je bilo pred vojno srbska in grška last. V ozemlja, ki so, kakor Strumnica, zasedena od ententnih čet, pride zopet bulgarska uprava. Bulgarija demobilizira vso armado, le treh divizij in štirih kavalerijskih polkov ne, ki bodo ščitili Dobrudžo in vzhodno mejo. Orožje in vojni material demobiliziranih delov armade spravijo bulgarske oblasti in vse pride pod kontrolo orientjske armade. Deli bulgarske armade, ki so bili v trenutku, ko se je podpisalo dne 29. septembra premirje, zapadno Skoplja in so bili tam odrezani, položijo orožje in bodo za sedaj pridržani. Oficirji obdrže orožje. Nemčija in Avstro-Ogrska umakneta v roku štirih tednov svoje čete in vojaške organe iz Bulgarije. Tekom istega roka zapuste tudi diplomatski in konzularni zastopniki osrednjih držav kakor tudi vsi njuni državljani Bulgarijo.

Vojaški položaj v Srbiji in Macedoniji.

Berlin, 4. oktobra. Glasom dospelih poročil se je glavni del srbskih čet po zavzetju Kumanova obrnil proti severu in prodira preko Vranje v staro domovino. Avstro-ogrške čete bodo počakale Srbe na ugodnih obrambnih pozicijah. Računati je z novimi težkimi boji. Ker sta se centralni državi odločili evakuirati Bulgarijo, se bo morala tudi njuna srbska fronta prilagoditi spremenjem razmeram.

Centralne države se umaknejo iz Bulgarije.

Dunaj, 4. oktobra. V informiranih krogih se zatrjuje, da nemške in avstro-ogrške čete zapuščajo bulgarsko ozemlje ter se umikajo proti severu. Centralni državi bodeta zavarovali prometno zvezo s Turčijo po Donavi in preko rumunskega ozemlja. Le v kolikor in dokler bo treba za zaščito te zveze, bodo nemške in avstro-ogrške čete ostale tudi še na bulgarskih tleh.

Promet po Donavi ustavljen.

Dunaj, 4. oktobra. »Zeit« poroča, da je Donavska paroplovna družba do nadaljnjega ustavila blagovni promet po Donavi od Orsove naprej. Ta odredba je v zvezi z vojnimi dogodki na Balkanu.

Aprovizacija.

Prodaja vojnih in praških klobas po znižani ceni. Mestna aprovizacija bo prodajala klobase v vojni prodajalni v Gosposki ulici danes dne 5. t. m. popoldne strankam z zeleno izkaznico »B« od števil 1 do 150. Vsaka oseba dobi en četrt kilograma; kilogram vojnih klobas stane K 4:60, kilogram praških klobas 8 kron.

Zabela na zelene izkaznice A. Stranke z zelenimi izkaznicami A prejmejo zabelo v ponedeljek, dne 7. t. m., pri Mühlleisnu na Dunajski cesti. Določen je ta-le red: od 8. do 9. popoldne števil 1 do 70, od 9. do 10. števil 71 do 140, od 10. do 11. števil 141 do 210, popoldne od pol 2. do pol 3. števil 211 do 280, od pol 3. do pol 4. števil 281 do 350, od pol 4. do pol 5. števil 351 do 410, od pol 5. do pol 6. števil 411 do konca. Stranka dobi za vsako osebo 10 dkg čiste masti in 10 dkg jedilnega loja, kar stane skupaj 4 K. Poleg zelene nakaznice A morajo prinesiti stranke tudi rumena nakazila za mast. Železničarji pridejo na vrsto pozneje.

Op. uredn. Naznanila za oddajo aprovizacijskega mesa in klobas smo dobili šele včeraj popoldne, zato tega nismo mogli pravočasno objaviti. Poudarjamo, da tozadevno ne zadene uredništva nobena krivda.

Razno.

* Raztresen blagajnik. Poljski satirični list »Szczuk« pripoveduje: V neko bančno pisarno v Švici je prišel elegantno oblečen tujec, da bi si zamenjal denar. »Ali bi mi mogli zamenjati franke za avstrijske krone?« vpraša blagajnika. »Gotovo, z največjim veseljem,« pravi blagajnik. »In koliko kron bi mogel dobiti za 100 frankov?« »Kolikor jih hočete...«, odgovarja raztreseni blagajnik.

Izdajatelj in odgovorni urednik

Josip Petejan.

Tisk »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.

Išče se dobro raznašalko

za raznašati »NAPREJ« v mestu. Nastop takoj. Zglasiti se je pri upravi »NAPREJA«.